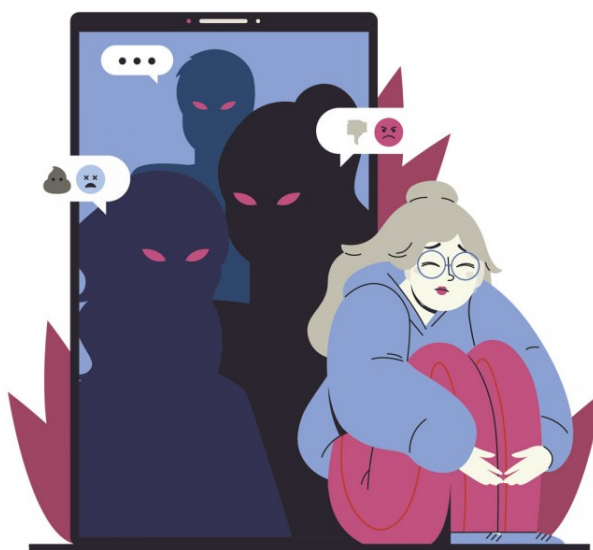


Setembre crític | Actualitzat el 28/05/2024 a les 09:00

Els tentacles de la viralitat de l'odi

Article de Lluç Corominas, estudiant de Periodisme de la UVic, que forma part de l'Anuari Mèdia.cat que es presenta dijous a Vic | L'augment dels discursos d'odi a les xarxes i el debat sobre la regulació de les interaccions a l'espai digital han esdevingut un repte en els darrers temps | L'article analitza quins perills comporta aquesta qüestió i com s'ha d'abordar un tema que afecta mitjans, periodistes i el món digital



«Desgraciada», «Llepaculs», «Escòria manipuladora». Al novembre del 2022, la periodista d'*El Periódico* Sara González publicava una notícia en què cinc dones denunciaven situacions d'abús de poder i *mobbing* per part de qui en aquell moment era vicepresident de Junts, Francesc de Dalmasas. «Creen una bombolla d'asfíxia sobre teu», manifesta González, que arran d'aquesta publicació va rebre milers de comentaris vexatoris que qüestionaven la seva professionalitat i atacaven la seva vida personal. «Tot això et comporta una pressió molt bèstia», hi afegeix.

Les xarxes socials s'han convertit en eines essencials per a la tasca periodística. «Són un altaveu de difusió i, al mateix temps, una font», defensa Sara González. Malauradament, però, també suposen un altaveu de difusió per als discursos d'odi, que troben, a les xarxes, un espai per créixer exponencialment. «L'arquitectura de la mateixa xarxa premia la difamació», asseguren des del col·lectiu Proyecto Una, que estudia les tecnologies i les comunitats digitals i vol desemmascarar les noves formes de feixisme i que està treballant un assaig que analitza els discursos d'odi a les xarxes.

Internet: un nou espai públic

«El món digital també és el món real i s'hi produeixen abusos i discriminació per raons de gènere o ètnia, perquè, al cap i a la fi, som nosaltres qui construïm aquest espai», asseguren des de Proyecto Una.

Ho confirma la cap de xarxes del canal de televisió 324, Montserrat Enrubia: «Qualsevol tema que sigui molt polaritzat fa que hi hagi comentaris molt posicionats i, a la vegada, que poden atacar les persones amb una opinió contrària. Hi ha discursos xenòfobs, sexistes, misògins, homòfobs, etc.».

Pel al col·lectiu Proyecto Una, aquests discursos van estretament lligats als posicionaments polítics de cadascú: «Els motius que porten a dirigir ira cap a algú tenen a veure amb com percebem el món i com considerem que ha de ser». Sara González considera que «són processos en què es passen les emocions per davant de la racionalitat». Coincideixen que darrere els discursos d'odi també s'hi entreveu una estratègia política de partit. «Hi ha un determinat sector de la política que ha alimentat que, quan un mitjà explica una realitat que no vols sentir, el problema és el mitjà», hi afegeix González. En aquest sentit, el periodista Miquel Ramos defensa que «se sap que les xarxes també són un terreny de pressió i de poder».

La 'democratització' de l'odi

Les xarxes han ajudat a generar debat públic, tal com afirma Montserrat Enrubia: «No hi ha cap problema amb qui comenti i opini de manera respectuosa». En la mateixa línia, Sara González apunta que «hem de poder rebre crítiques constructives d'aquells qui ens llegeixen; el linxament públic i la destrucció sistemàtica no són crítiques».

Tanmateix, les xarxes socials també han provocat que qualsevol missatge d'odi es pugui estendre com una taca d'oli. Segons Sara González, hi ha tres factors clau per entendre per què aquests espais s'han pogut convertir en un lloc propici on desenvolupar aquestes actituds: la distància, l'anonimat i l'analfabetisme, a més d'una falsa sensació d'impunitat.

Proyecto Una: «El món digital també és el món real i s'hi produeixen abusos i discriminacions perquè, al cap i a la fi, som nosaltres qui construïm aquest espai»

Qui ho ha patit assegura que són processos que deixen marca. «T'afecta emocionalment i a vegades, fins i tot, et fan repensar la teva feina», manifesta Miquel Ramos, que ha denunciat, diversos cops, l'assetjament que pateix a les xarxes, sobretot per part de sectors reaccionaris de l'extrema dreta espanyola. «El punt d'inflexió és quan assenyalen la vida personal i reps comentaris cada minut», afirma Sara González.

Deixar-ho passar o bloquejar? Diferents estratègies per gestionar-ho

«No deixarem de fer coses perquè sabem que, si fem un tema, sortiran *haters*», deixa clar la cap de xarxes del 324, Montserrat Enrubia. Malgrat que la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (CCMA) té un llibre d'estil que marca unes línies vermelles que els usuaris no poden traspasar en els comentaris a les xarxes (s'hi indica que els usuaris han de respectar les idees dels altres, parlar de la informació de què tracta la notícia, no insultar ni usar llenguatge vexatori, i no fer publicitat), Enrubia assegura que a Twitter és complicat moderar el debat «perquè la xarxa no posa a l'abast gaires eines». En canvi, sí que ho fa Instagram, que permet «restringir i esborrar comentaris» per tal d'evitar que es creuin les línies vermelles.

A títol personal, Miquel Ramos assegura que la seva estratègia és bloquejar «sistemàticament» tothom qui insulta, retuita l'insult o hi posa m'agrada. En canvi, Sara González assegura que, en el seu cas, va prendre la determinació que «no desapareixeria». «Jo no volia transmetre la sensació que guanyava la gent que em volia fer desaparèixer del mapa comunicatiu i, per tant, vaig continuar parlant-ne», hi afegeix.

Ambdós periodistes expressen la falta de confiança per emprendre accions legals i la manca de garanties que això tingui recorregut. «No volia que fos sancionat un usuari qualsevol o un bot, sinó que volia que s'ataqués l'origen perquè allà hi havia una orquestració de gent que té responsabilitats polítiques», assegura González. A més, hi afegeixen que emprendre un procés judicial suposa un cost emocional i que pot comportar una «victimització» de l'assetjador o un increment de la virulència.

Davant d'això, quina és la solució? Un estudi elaborat per Laila A. Wahedi i Daniel Robert Thomas, investigadors de Meta (empresa matriu de Facebook, de WhatsApp i d'Instagram) que la Universitat Oberta de Catalunya (UOC) va divulgar a mitjan juny del 2023, apunta que expulsar de les comunitats els generadors d'odi ajuda a disminuir-lo. «Cal donar suport a qui rep assetjament i exigir a les plataformes que facin tot per millorar aquests espais», conclouen des de Proyecto Una. La clau: no permetre'n la viralització. «Si les denúncies són massives, no els queda més remei que actuar», hi afegeixen, i asseguren que també cal acompanyar-ho de normatives públiques. Ara bé, des del mateix col·lectiu també critiquen que moltes vegades aquestes denúncies no arribin enlloc, a causa de la filosofia d'aquestes empreses de «posar per sobre la llibertat d'expressió per assetjar i no el dret dels usuaris a sentir-se segurs».